

Ministerie van Volksgezondheid,
Welzijn en Sport

Minister MZS

Directoraat Generaal
Langdurige Zorg
Directie Maatschappelijke
Ondersteuning
(10)(2e)

Ontworpen door

(10)(2e) (10)(2e)

(10)(2e) @minvws.nl

Datum

14 september 2020

Kenmerk

Zaaknummer

nota

(ter voorbereiding van een overleg)

Betreft	Catshuisgesprek met ouderen
Vergaderdatum en -tijd	14 september 2020
Vergaderplaats	Catshuis

Paraaf directeur

Paraaf DGLZ

Directeur DMO

1 Aanleiding en doel overleg

Voor senioren zijn de gevolgen van het virus vaak serieuzer van aard. Ook hebben de maatregelen tegen het virus vaak verregaande consequenties gehad voor het dagelijks leven van ouderen.

Naar aanleiding van een suggestie van lid Sazias (50Plus) heeft minister-president Rutte tijdens een Coronadebat in de TK (d.d. 13 augustus) toegezegd om met senioren in gesprek te gaan over welke impact de laatste zes maanden op hun leven hebben gehad. Het doel is een informeel gesprek tussen de ouderen en de twee bewindslieden (minister-president en minister MZS) waarbij de ouderen openhartig ervaringen kunnen delen over de verschillende facetten van de crisis.

2 Deelnemers overleg

De deelnemers van het overleg zijn ouderen (en naaste) aangedragen door gesprekspartners van VWS of andere departementen. In totaal zullen er 10 mensen aan tafel

- Minister-president: Mark Rutte
- Minister Medische Zorg & Sport: Tamara van Ark
- (10)(2e) en erg betrokken bij zijn wijk. Hij heeft afgelopen half jaar niet als ontzettend negatief ervaren.

- (10)(2e) heeft haar man dit jaar verloren aan de gevolgen van Corona. Mevrouw is betrokken bij een (10)(1d)
- (10)(1d) (10)(2e) (10)(1d) (10)(1d) Ook is ze mantelzorger voor haar 85-jarige broer.
- (10)(2e) komt samen met haar dochter (10)(2e) (10)(2e) woont in een verpleeghuis, maar is nog helder van geest en heeft haar zegje klaar.
- (10)(2e) is lid van (10)(1d) (10)(1d) Ook is hij lang mantelzorger geweest voor zijn moeder.
- (10)(2e) (10)(1d) Zijn vrouw is daar helaas aan overleden. (10)(2e)
- (10)(2e) (10)(1d) (10)(1d)
- (10)(2e) (10)(1d) maar wil graag actief blijven. Door het uitbreken van corona kwam hij thuis te zitten, zonder dagbesteding.

Directoraat Generaal
Langdurige Zorg
Directie Maatschappelijke
Ondersteuning
(10)(2e)

Kenmerk

3 Te bespreken punten

De aanwezige ouderen bij het gesprek hebben allen een verschillend verhaal. Sommigen hebben een naaste verloren aan corona, anderen konden geen bezoek ontvangen in het verpleeghuis.

Het **doel van het gesprek** is om alle aanwezigen het gevoel te geven gehoord te zijn over wat de afgelopen zes maanden voor impact hebben gehad. Daarnaast kan worden gesproken over manieren om in de toekomst om te gaan met het nieuwe normaal.

'De eerste golf' en alle bijbehorende maatregelen hebben ontzettend veel schade aangericht binnen de samenleving. Onder de ouderen was deze schade wellicht het meest verstrekkend. Specifieke thema's voor de ouderen zijn de volgende:

- **Overlijdensrisico/kwetsbaarheid:** Ouderen lopen een **hoger risico te sterven** door corona. Ondanks dat er grote verschillen onder ouderen bestaan in de mate van **kwetsbaarheid**¹, correleert een hogere leeftijd met een verhoogd overlijdensrisico bij corona.
- **Verpleeghuizen:** De **sterfte in verpleeghuizen** en instellingen is tijdens de eerste golf in april bijna verdubbeld² ten opzichte van voor de uitbraak. Daarnaast waren er zeer strenge **bezoekregels** voor bezoek dat langskwam; geen bezoek of op een alternatieve manier zoals achter glas.
- **Thuiswonende ouderen:** De maatregelen die gepaard gingen met de periode van lock down hadden een ingrijpend effect op het **welzijn** van (thuiswonende) ouderen. Plotseling mochten ouderen geen bezoek meer ontvangen, **wijkverpleging en thuiszorg** werden veelal afgeschaald. Er

¹ In de communicatie zijn ouderen in de beginfase van de crisis vaak als geheel 'kwetsbaar' genoemd, terwijl ouderen zich hier vaak niet in herkennen.

² <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2020/22/sterfte-in-coronatijd>

was geen dagopvang meer, noch respijtzorg. Daardoor kwam ook de mantelzorg onder druk te staan. Onderzoek³ wijst uit dat eenzaamheid gestegen is sinds de uitbraak.

Er was kritiek op het feit dat in de adviezen differentiatie werd gemaakt naar vitaliteit van de senioren.

- **IC-capaciteit:** Er was aan het begin van de uitbraak een nijpend **tekort aan ic-bedden**. Er gingen verschillende berichten rond dat bij een continuerende stijgende bezetting, triage op basis van leeftijd zou moeten worden toegepast (draaiboek code zwart)⁴. Dit zorgde voor veel onrust onder ouderen. Op dit moment wordt een draaiboek ontwikkeld om een goede afweging te kunnen maken indien een code zwart in zicht zou komen. Overigens vinden hierover veel gesprekken plaats met seniorenorganisaties. De deelnemers aan de gesprekken zijn over het algemeen gerust gesteld na zo'n gesprek. Ze vinden dat er met veel respect een zorgvuldige afweging wordt gemaakt. Belangrijk hierbij is ook een vroegtijdig goed gesprek met de huisarts over een reëel beeld maar ook de wensen van een oudere indien men besmet raakt en verzorgd moet worden, ook als dit niet meer op een IC kan plaatsvinden vanwege de geringe overlevingskans.
- **Polarisatie:** Ouderen maakten zich ongerust over een **maatschappelijk polariserend debat**. De economische gevolgen van de lock down werden toegeschreven aan de zorg voor ouderen. Ook werden de belangen en behoeften van jongeren tegenover die van ouderen gesteld.

Directoraat Generaal
Langdurige Zorg
Directie Maatschappelijke
Ondersteuning
(10)(2e)

Kenmerk

Bovenstaande zijn onderwerpen die ter sprake kunnen komen. Hieronder volgt een voorstel voor een gespreksagenda als leidraad.

1. Terugblik laatste half jaar
Rondje langs alle aanwezigen
2. Vooruitkijken
Totdat er een vaccin ontwikkeld wordt, lijkt corona nog niet klaar met ons te zijn. Wij horen graag van u hoe wij als samenleving beter kunnen omgaan met de maatregelen die het virus ons oplegt. Wat ging er goed en moeten we uitbreiden? Waar was te weinig aandacht voor? Zijn er concrete acties die we kunnen nemen die voor een verbetering zorgen?
3. Afsluiten
Terugblik op het gevoerde gesprek. Follow up.

4 Advies en toelichting

Onderstaande gaat in op de stand van zaken van actueel lopende dossiers binnen het ouderenbeleid.

Lessons learned

In de kamerbrief van 16 juli⁵ wordt ingegaan op de **geleerde lessen uit de verpleeghuizen**, met het hoog op een tweede golf.

Op basis van gesprekken met onafhankelijke experts is een tweede brief⁶ (dd

³ In het rapport *Welbevinden ten tijde van Corona* van het SCP wordt geconcludeerd dat de emotionele eenzaamheid gegroeid is sinds corona, met name onder 75-plussers.

⁴ Zie bijlage voor Draaiboek code zwart

⁵ Zie bijlage

⁶ Zie bijlage

1 september) naar de Kamer gestuurd over de **algemene lessons learned** van de coronacrisis tot dusver.
Voor beide documenten zijn ouderen geconsulteerd.

Directoraat Generaal
Langdurige Zorg
Directie Maatschappelijke
Ondersteuning
(10X2e)

Kenmerk

Strategie thuiswonende ouderen

In de 'lessons-learned' brief⁶ is aangekondigd dat er een strategie voor ouderen thuis komt met de uitgangspunten om de zorg en ondersteuning voor en het welzijn van thuiswonende ouderen en hun mantelzorgers in tijden van Corona te kunnen waarborgen. Een aantal ambities is geformuleerd, die breed afgestemd zijn met het veld. Op basis van de strategie kan gemonitord worden of ouderen het thuis redden, samen met hun naasten, of ze voldoende regie ervaren over hun leven, mantelzorgers voldoende ondersteund worden en of de communicatie voldoende helder, begrijpelijk en toegankelijk is. Daarbij is ook differentiatie van belang; de ene oudere is de andere niet. Aan de hand van deze ambities wordt de situatie van thuiswonende ouderen de komende periode verder in beeld gebracht.

Publiekscampagne beeldvorming ouderen

In oktober start VWS met een (online) publiekscampagne gericht op iedereen onder de 75 jaar. Naar aanleiding van een maatschappelijke leeftijdsopbouw benadrukt deze campagne de waarde van ouder worden.

Actieprogramma Een tegen eenzaamheid

Met het programma Een tegen eenzaamheid wordt continue gewerkt om de eenzaamheid onder ouderen te bestrijden. Dit jaar zullen er 200 gemeenten en zo'n 150 landelijke organisaties de handen ineenslaan om de stijgende trend te keren.

Thuis in het verpleeghuis

Met het programma Thuis in het Verpleeghuis is een gemeenschappelijke beweging ingezet om de verpleeghuiszorg te verbeteren. Zo is er een mogelijkheid voor verpleeghuizen financiële steun te krijgen voor urgente, Corona-gerelateerde vraagstukken. Daarnaast wordt er ingezet om de administratieve last voor medewerkers omlaag te brengen.

Stem van ouderen (RvO/ seniorenorganisaties)

Ouderen worden continue betrokken in de beleidsafwegingen van VWS, zeker ten tijde van corona. De Raad van Ouderen is een door VWS gefinancierd adviesorgaan voor de minister dat uiteenlopende adviezen schrijft over onderwerpen die voor ouderen relevant zijn (zoals digitalisering in de zorg, wonen en het levenseinde). Daarnaast voert VWS **wekelijks verschillende beleidsinhoudelijke overleggen met cliënten- en seniorenorganisaties**.

Tenslotte...

- We hebben het OMT om advies gevraagd voor het meer preventief gebruik van mondneusmaskers voor kwetsbare groepen.
- Er worden richtlijnen opgesteld voor handelen in verpleeghuizen wanneer er lokaal verheffingen zijn of een uitbraak in het huis.
- We kijken in analogie ook naar de zorg thuis.

Risico's/knelpunten

Veel ouderen hebben het afgelopen half jaar als zeer zwaar ervaren. Er kan derhalve kritiek zijn op specifieke onderdelen van het regeringsbeleid tijdens de crisis.

(10)(2e) (10)(2e)
(10)(2e)

Directoraat Generaal
Langdurige Zorg
Directie Maatschappelijke
Ondersteuning
(10)(2e)

Kenmerk